

МАЛИЙ ГРОМАДЯНИН СВІТУ

що діти можуть зробити для інших,
для себе, для середовища

МАЛИЙ ГРОМАДЯНИН СВІТУ

КНИГА РОЗКРИВАЄ
ІДЕЮ ГЛОБАЛЬНИХ
ЦІЛЕЙ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ

МАЛИЙ ГРОМАДЯНИН СВІТУ

Що діти можуть
зробити для інших,
для себе, для середовища

ВСТУП

Перед Вами п'ять дивовижних пригод відважних мандрівників: сови Поли, кішки Толи і невгамовного песика Непосидька. Разом з ними ми закликаємо Вас ініціювати вагомі заходи на благо інших людей та природи. Ваші дії можуть змінити Ваш двір, будинок, а іноді і всю країну.

Кожна з казок стосується принаймні однієї з **17 Глобальних Цілей сталого розвитку**.*

Із карти Ви дізнаєтесь, яка тема обговорюється в сюжеті кожної казки, а також у яких куточках світу побували наші герої. Читачі книги разом із невтомними мандрівниками двічі побувають в **Індонезії**, завітають у **Пакистан**, згодом із **Чехії** перенесуться до **Америку**, де їх чекають неймовірні і повчальні пригоди.

Ми закликаємо Вас критично мислити, тобто розмірковувати про те, що Ви читаєте та чуєте. Радимо Вам задавати питання та шукати відповіді. Сподіваємось, що казки покажуть, як Ваші дії можуть позитивно впливати на суспільство та нашу планету.

Ви також можете запитувати у нас на порталі **tuptuptup.org.pl**, куди ми запрошуємо Вас у будь-яку вільну хвилину. На **tuptuptup.org.pl** – є безліч ідей для надзвичайно цікавих та інноваційних ігор, розваг та художніх завдань, що стосуються казок, які пропонуємо Вам у цій книзі.

***17 Глобальних Цілей сталого розвитку** – це ключові напрямки розвитку нашої планети, що у 2015 році були ухвалені на Саміті ООН. Польща та Україна також підписали Порядок денний ООН і заявили про готовність до 2030 року реалізувати 17 Цілей сталого розвитку, які покликані усім світом здійснити глобальні і якісні зміни у соціальних, економічних та екологічних сферах.

Дорослі і малі, дівчатка та хлопчики, інженери, вчителі, президенти та міністри, абсолютно усі можуть здійснювати прості дії, які покликані зробити життя людей безпечнішим, здоровішим і справедливішим! Ви теж можете багато чого зробити! Не вірите? Читайте казки і переконайтесь у цьому самі!

СКЕЙТПАРК

Діяти за, а не проти.

с.48

У ПОШУКАХ ВОДИ

Про магичні
властивості дерев.

с.26

ЗАХИСНИЙ ЩИТ

Про здоров'я та пригоди
в тропічному лісі.

с.4

РОБО-ПЕС

Про дівчаток,
які здійснюють свої мрії.

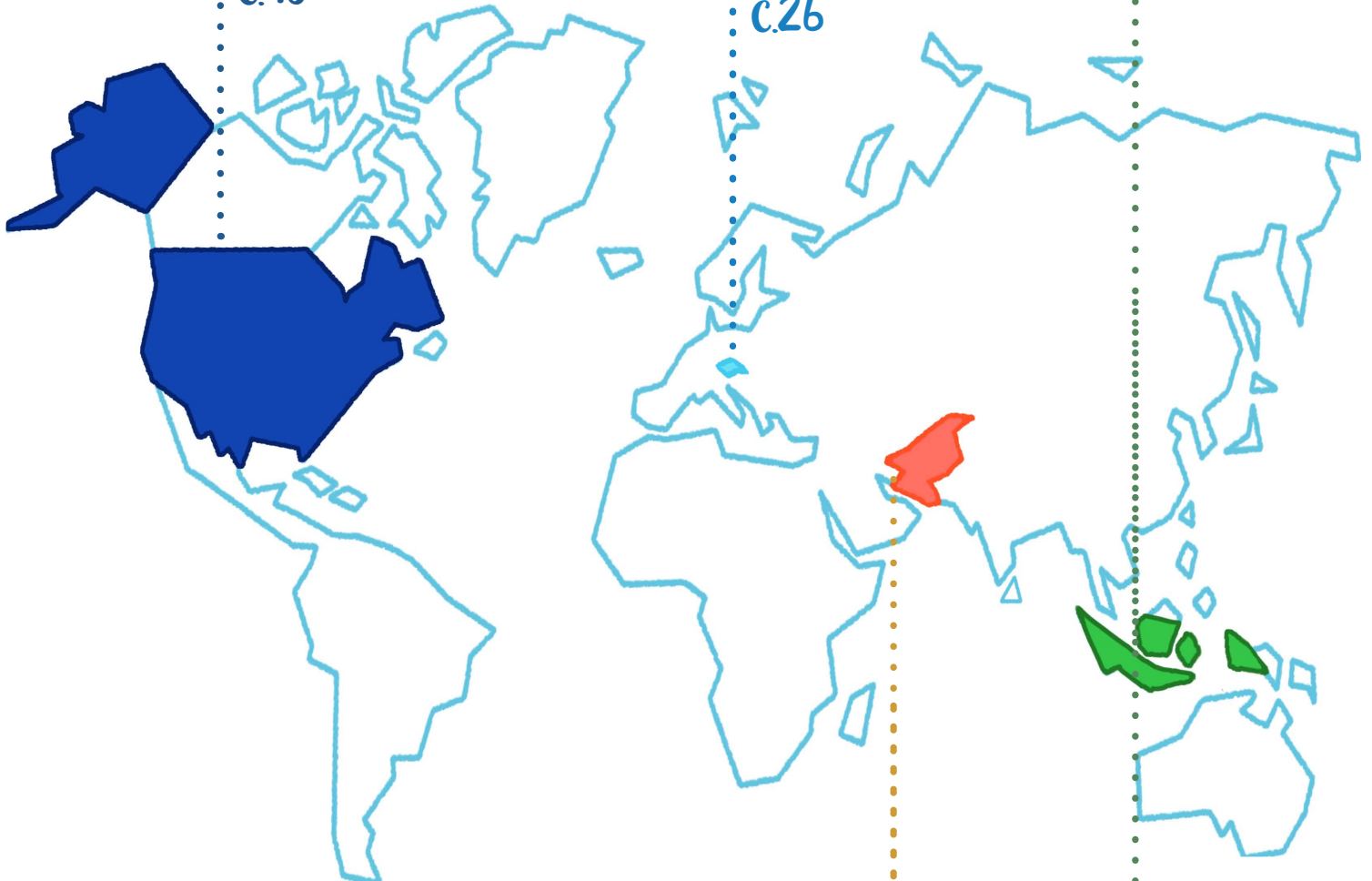
с.38

ПРАМБАНАН

Про найбільше диво
посеред гори сміття.

с.16

ЗАХИСНИЙ ЩИТ

про здоров'я та пригоди
в тропічному лісі

Сяяло прекрасне сонце, на небі не було жодної хмаринки. Заповідався справді чудовий день, якраз для радості, веселощів та дружніх зустрічей. На жаль, не кожен міг насолодитися цим... – Ой-ой-ой, починається знову!.. Я не витримую! – застогнав Непосидько, підскочив з килимка і погнався до зовнішньої хатки у відокремленому місці. Уже впродовж двох днів бідний Песик мучився від розладу шлунку, дуже боліло в животі. Непосидько не міг ні пити, ні їсти. Що б він не з'їв – то все це одразу з нього втікало. Ні, діарея – річ неприємна.

– Бідний Непосидьку, – зам'явчала Тола, – **я ж, врешті-решт, казала тобі обов'язково кип'ятити воду, а не пити її одразу зі струмка. У такій воді можливі шкідливі бактерії. Це ж не те, що вода з-під крана у великому місті. Тут не можна пити просто так, зі струмка чи навіть зі студні.**

За два дні до цього Непосидько, Тола і Пола прибули до Індонезії – прекрасної острівної країни, де водяться орангутани, слони, тигри та носороги. Друзів запросили на святкування дня народження дочки їхньої тутешньої подруги. Народження дитини – це велике свято для родини та всього села. Усі зустрілися на вечірці, пили чай із райським смаком манго та гвоздики, смакували делікатесами: рисом із корицею, фруктами у соусі чилі, свіжими кокосами. Була там, звісно, і вода, але, на жаль, Непосидькові не стало терпцю відповідним чином її приготувати. Отож, і мучиться тепер... – Непосидькові стає все гірше, – сумно зізналася господиня, мавпа Сарі. – Потрібно викликати лікаря або самим діставати ліки.

Адже діарея може бути дуже небезпечною. Якщо організм Непосидька зневодниться, він може навіть померти!

– О ні! – злякалася Тола. – Треба негайно викликати лікаря! – рішуче додала вона.

– Толусю, – відгукнулася господиня, – тут телефон не має належного мобільного покриття до помешкання доктора.

Ми ж живемо у глибині лісу! Щоб викликати лікаря, нам потрібно піти по нього. Поспішайте, не гаймо жодної хвилини!

Сарі швидко дістала свій наплічник із дерев'яної скрині. Поклала у нього термос із чаєм, пляшку води, загорнутий у листя рис, трохи відварених овочів, не забула прихопити й ніж – і з готовим обладунком уже стояла біля дверей.

– Але ж ми мали іти по лікаря! – здивовано вигукнула Тола.

– А ти що, зібралася у якусь далеку подорож?

– Найближчий лікар живе в селі, що за день дороги звідси.

Якщо ми поспішимо, то дійдемо туди уже сьогодні ввечері. А завтра вранці повернемося сюди, – пояснила Сарі, одягаючи наплічник.

Друзі злякано презирнулися: це означає, що Непосидько буде без ліків впродовж наступних двох днів?

Вони боялися за здоров'я свого друга, отож Тола вирішила залишитися з Непосидьком. Йому може знадобитися допомога в будь-яку хвилину, а крім того: як йому самому без друзів?

Тола повинна була постійно подавати Непосидькові воду, поки Пола і Сарі будуть у дорозі. Усі вони, звісно, сподівалися, що Песику буде краще, але й розуміли, що допомога лікаря необхідна. Ліс, через який поспішали Пола і Сарі, був дивовижним. Джунглі на острові Суматра, другому за розмірами в Індонезії, незвичні і виглядають точно так, як у казках. Величезні крислаті дерева, ліани,

що звисають з гілок, листя розміром майже таке, як уся Пола, вражали мандрівників.

Ці джунглі вирували таким багатоголосим життям!

– Тик, тик, тик, най заграє кожен смик! – виспівували цикади.

– Шур, шур, шур, то автострада? Та її навіть кожна мураха його перейде! Шур, шур, шур, ми разом – немов шнур, хто на нас нападе – лиха не мине! – декламували свої вірші величезні мурахи, крокуючи одна за одною.

– Кум, кум, кум, я літаюча жаба, живу на дереві і тут ніхто мені нічого не зробить!..

– О, скільки тут мешканців у цих розкішних оселях! Ці джунглі пишуть, шиплять, гуркочуть і співають! – вигукнула Пола.

– А ці ямки на дорозі – навіщо?

– зацікавилася вона, розгрібаючи своїми кігтками чималу заглибину.

– **Ах, це сліди суматранських слонів!**

Незадовго до настання темряви друзі дійшли до села, де мешкав лікар.

У бамбуковій хатині доктора Орангутана світилося, тож вони сподівались, що він був удома. Постукали у бамбукові двері.

– Сельмат малам! Добрий вечір!

Хто стукає у цей вечірній час?

Друзі почули ввічливий голос Доктора, і він одразу з'явився у дверях.

– Селмат малам, – відповіла Сарі.

СУМАТРАНСЬКІ СЛОНИ

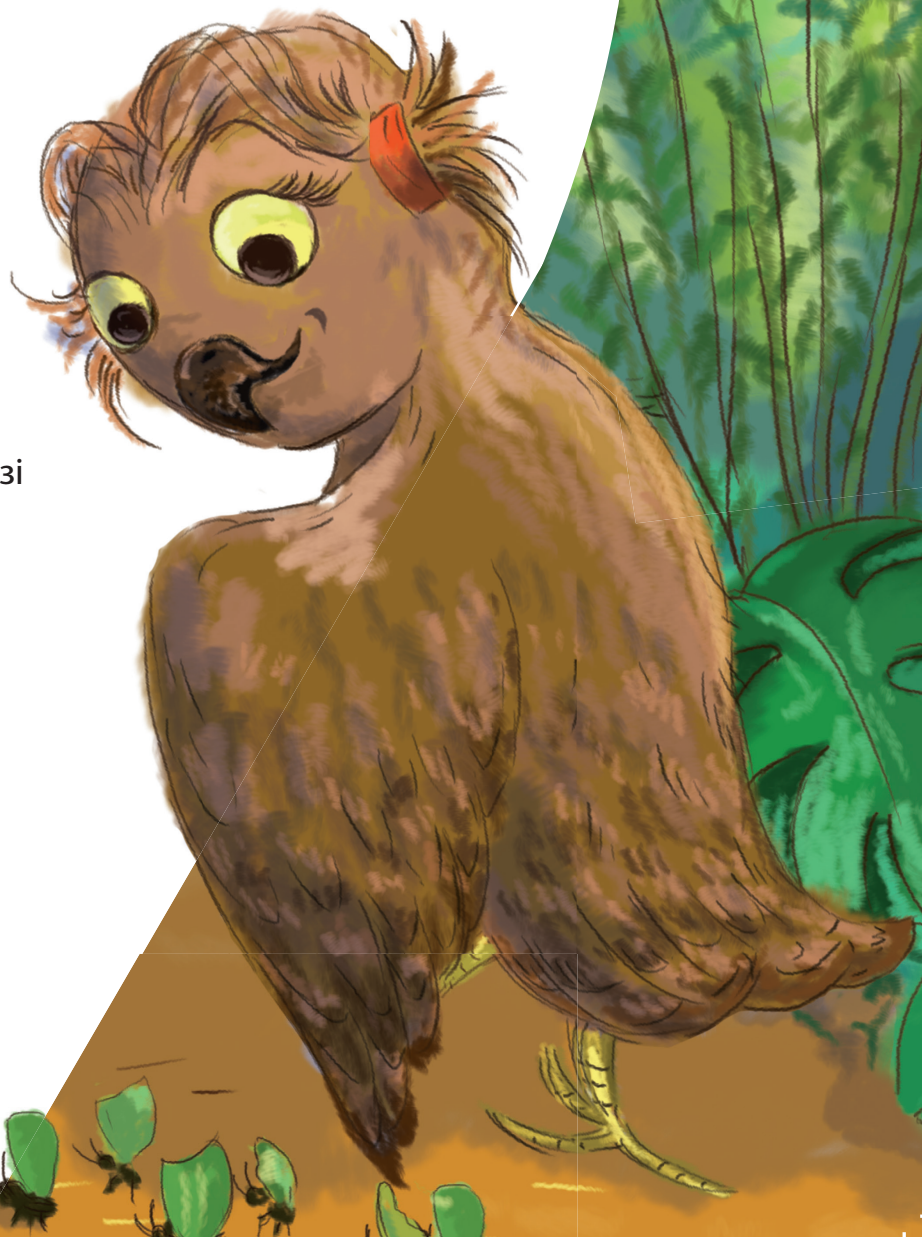
Вони значно менші за африканських слонів.

Цьому виду загрожує зникнення.

Суматранських слонів залишилось дуже мало: впродовж століть браконьєри заради збагачення їх нещадно винищували.

А шкода, вони такі прекрасні тварини!

Велика вдяка слонам, які у прадавніх лісах прокладали шляхи через ці непролазні хащі.

ПОЛІОМІЄЛІТ

– інакше відома як хвороба Гейне – Медіна – є дуже небезпечним вірусним захворюванням. Поліомієліт викликає атрофування м'язів ніг і неможливість дитини ходити. На щастя, поліомієліт лікували вакциною, яку прищеплювали дітям у всьому світі впродовж майже 40 років.

– Камі бутух банатуанму! Нам потрібна твоя допомога. Наш друг захворів. У нього уже впродовж декількох днів розлад шлунку, наш друг став дуже слабким. Друзі розповіли доктору Орангутану, чому вони приїхали так несподівано до його села. Коли він зрозумів, що минає уже третій день діареї, сказав: їдемо і негайно! А ще почувши від Мавпи Сарі, що її маленька дитина живе в селі у глибоких джунглях, Доктор вирішив: крім ліків для Непосидька візьме з собою ще й засоби для прививки проти **поліомієліту та кору**. Було ще темно, коли Пола, Сарі та доктор Орангутан вирушили в дорогу. Маршрут був складнішим, оскільки дорога весь час вела угору. Поспішали, продирались крізь непролазні хащі, обминали кубла змій та мурашині високі «замки», розгортали гілки та листя могутніх дерев – лише щоб встигнути з ліками! Зрештою, присіли на камені біля потоку: хоч трохи б відпочити і щось би й з'їсти на подальшу дорогу! Тож зняли важкі наплічники, відійшли від струмка під дерево з великим листям, і те листя служило їм замість тарілок. І тут до річки підійшли два маленькі суматранські слоники: братик і сестричка. І почали свої забави навколо рюкзаків наших друзів: – Ов-ва, які прекрасні пакуночки ми знайшли на цій галявині! Які барвисті кольори! Давай пограємось ними! – і сестричка перекинула наплічник Доктора Орангутана братові. – Ха-ха! Це чудово!

Ми знайшли скарб посеред лісу! Як він сюди потрапив?
Можливо, річка його принесла?

Слоненята перекидали знахідку наче як м'яч, то вгору, то вбік.

– Агов, стережись! А спробуй-но спіймати зараз! – вигукнула сестричка і метнула наплічник так далеко, що братик не зумів його впіймати. Бам! Рюкзак упав на каміння і розкрився, з нього висипалися невеликі скляні контейнери.

І тут у лісі пролунало:

– Ні! Що ви робите? – вигукнув лікар Орангутан. Він опинився біля аптечки одним стрибком:

– Усе пропало! Вакцини випали з термічної сумки!

Доктор почав збирати вміст аптечки. Він був у розпачі.

– Ой, вибачте, пане! – збентежились присоромлені слоненята.

– Ми не знали, що тут є щось важливе. Думали, що це іграшка якась припливла нам з гори рікою.

– Що мені робити зараз? – схопився Доктор за голову.

Слоненятка зрозуміли, що мимоволі скоїли якесь лихо:

– Чи знаєш, братику, що було у тій торбині?

– Ну... Якись пляшечки...

– Пляшечки, але не якісь! – пояснив Доктор.

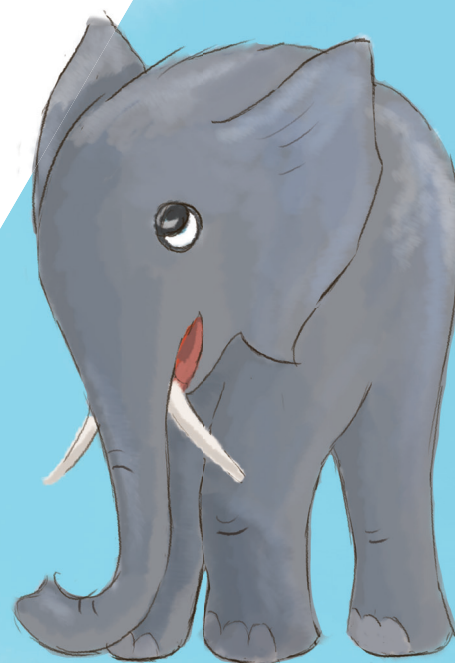
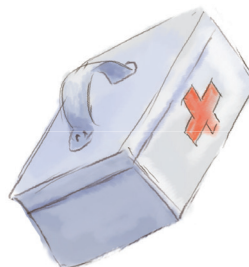
– Це ампули! Ампули з вакциною, спеціальні ліки, які мали б захистити маленьку донечку Сарі та її друзів від дуже небезпечних бактерій. Тепер я можу їх лише викинути.

– Але чому? Адже ампули не розбилися! Вакцина все ще знаходиться всередині! – збентежено промовив братик Слоник.

– Милі мої! – каже мудрий Доктор. – Вакцини повинні бути весь час у холоді. Бо інакше вони втрачають свою силу. Наплічник, яким ви гралися, – це спеціальна термічна сумка.

КІР

– вірусне захворювання, яке проявляється високою температурою та висипом по всьому тілу дитини. Ускладнення найнебезпечніші. Після очищення висипу у дитини може розвинути пневмонія, енцефаліт і навіть померти.

Я тримаю її постійно в холодильнику. Яка б не була надворі спека – а вакцини у безпеці. Тепер ампули випали і прогрілися. Я більше не зможу їх використати. Позначу їх як пошкоджені і поверну доаптеки... Але що робити тепер? Я ж повинен якнайскоріше прибути до хворого Непосидька, а тепер виходить, що мушу повертатися за новими вакцинами? Доктор Орангутан сам не знав, що йому робити. Слоненята теж переживали: їм було дуже прикро, що через них дітям не введуть вакцину, щоб захистити їх від небезпечних захворювань.

– Докторе Орангутане! Ми допоможемо! – вигукнули слоненята. – Застрибуйте всі на наші спини – і разом побіжимо за новими вакцинами! Пройдемо туди і назад найкоротшим шляхом. Ми будемо в селі ще до настання темряви! Пола, Сарі та Доктор Орангутан так і зробили. Слоненята бігли струмками, густими хащами і лісами. Не зупинялись ні на мить. Друзі скоро опинились у будинку Орангутана, а звідти – знов у дорогу, до Непосидька!..

Коли Доктор Орангутан почав його оглядати, Непосидько був уже геть слабким. Він ледве міг розплющити очі.

– Не хвилюйся, Непосидьку, крапельниця обов'язково поставить тебе на ноги! – Доктор негайно зайнявся пацієнтом.

– Добре, що за мною так вчасно прийшли твої надійні друзі!

Діарея, або розлад шлунка – найпоширеніша причина дитячих захворювань. Якщо дитина не миє руки перед їжею чи після туалету, або коли п'є воду з випадкових джерел – тоді шлунок реагує дуже скоро. Схопити хворобу – це простіше, аніж зцілитися і забезпечити себе від несподіванок.

– Впоравшись із Непосидьком, Доктор Орангутан попросив Сарі привести її однорічну дочку.

– Ось така Міла, – сказала Сарі, вказуючи на трохи збентежене Мавпенятко, що ховалося за ногою матері.

– Приємно познайомитися, Міло!

Я – лікар Орангутан, і хотів би, щоб ви всі сьогодні, при нагоді, прищепилися вакциною проти поліомієліту та кору. Поліомієліт та кір – дуже небезпечні захворювання. Але завдяки щепленням вони більше не забирають життя людей у багатьох країнах світу. Але небезпека не зникла, щороку хворіють сотні дітей і іноді багато з них, на жаль, через це помирають. На щастя, у мене є запас вакцини при собі. Завдяки вакцині – у вас буде імунітет на все життя. Ваш організм створить власний захисний щит. Якщо вірус поліомієліту або кору коли-небудь спробує напасти на вас, цей щит зупинить його. Міла не була впевнена, що відповісти, але її мама Сарі заспокійливо кивнула головою. Доктор Орангутан почав виймати ампули з пакета. Поглянув на годинник: часу залишилось дуже мало. Хоча вакцини, що зберігаються в термосумці, захищені, їх слід вводити якомога швидше. Того дня він уже втратив одну порцію. Коли збирався зробити щеплення, у бамбуковий будиночок застрибнув тато Міли.

ВІРУС

– це невелика, злая молекула, яка викликає захворювання. Він може розмножуватися і ділитися, утворюючи армію, як тільки досягає живого організму. Коли хтось має низький імунітет, наприклад, як недоїдання або ослаблення після хвороби, вірус радіє і атакує весь організм.

– Ви робите щеплення !!? – вигукнув він ще з порога. – Я не згоден! Міла здорова! Я чув, що вакцини викликають різні захворювання. Я не згоден ризикувати здоров'ям донечки! – батько Міли схопив малечу за лапку, відтягнувши її від лікаря. – Чи ви знаєте, що кажете? – здивувався Доктор. – Якраз я й хочу захистити вашу дитину від небезпечних хвороб! – Багато дітей у всьому світі щороку помирають від кору та інших інфекцій лише тому, що вони своєчасно не отримали відповідних щеплень проти інфекцій. Саме завдяки вакцинам поліомієліт тепер майже не є поширеним. Ваша дочка буде в безпеці! Усі в будинку змовкли. Здивована Міла дивилася на тата. Мама зиркнула на чоловіка, переживаючи, що через його нерозуміння доньці не зроблять щеплення. Слоненята теж дивувались, не вірячи, що хтось може не хотіти захистити власну дитину від смертельних хвороб.

Мовчання порушила Бабуся Міли.
Вона увійшла до переповненої
хатини, стала поруч із онукою
і каже до сина:

– Синку, ти
помиляєшся.
Нехай Міла буде

щеплена. Коли я була маленькою, мені не так пощастило. Мене ніхто не вакцинував. Жоден лікар ніколи не приходив до нашого села. У молодості я захворіла на поліомієліт, і тому ще і тепер мені важко ходити, – бабуся дивилася на свої хворі, трохи викривлені ноги. – Якби не твій тато, який впродовж кількох днів пробирався крізь джунглі у пошуках ліків для допомоги, я б не вижила!

Доктор чемно вклонився бабусі і каже:

Вакцина – це подарунок. Вакцина є захистом. Вакцина – це запорука здоров’я. Ось чому я без вагань вакциную вас, мої діти, і тому наполегливо раджу всім: захищайте своїх дітей, не робіть помилок тих, хто вважає, що хвороба їх не торкнеться. Ви ніколи не знаєте, де Мілу чи кого-небудь із нас може перестріти небезпечний вірус. **Завдяки вакцинам ви отримаєте надійний захисний щит!**

Батько Міли задумався, тоді вибачився перед лікарем і попросив його все-таки зробити дитині щеплення.

Як добре, що все закінчилося щасливо!

Слоненята залишились у сім’ї Сарі до наступного ранку. Усі грали в келеренг – дуже захоплюючу гру, яка полягає в тому, щоб з першого разу потрапити камінчиком у ціль.

Усі були дуже раді, що Непосидько видужав,

Міла провакцинована і що всі отримали добрий і мудрий урок Доктора Орангутана...

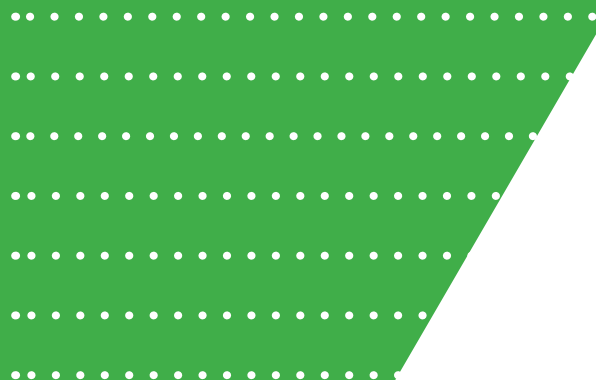
ЗАПИТАННЯ

для уважного читача:

- У якій країні перебували наші мандрівники?
- Чому Непосидько захворів?
- Вакцини від яких хвороб взяв із собою лікар Орангутан?
- Чому правильне зберігання ліків та вакцин так важливе?
- Чому тато Міли спочатку відмовився робити щеплення дочці?
- Що змусило його змінити свою думку?

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

ПРАМБАНАН

про найбільше диво
посеред гори сміття

– Селамат пагі! Доброго ранку! – привітала гостей Летюча Драконка, усміхаючись з високості індонезійських джунглів. – Я ваш гід, екскурсовод у цій неймовірній мандрівці, тож вітаю вас біля воріт Прамбанану – найкрасивішого з індуських храмів Індонезії. Тисячу сотень років цей храмовий комплекс був забутий. Він заріс деревами, чагарниками, ліанами... Про нього майже ніхто не знав. Нарешті, цілком випадково, двісті років тому, один учений натрапив на ці храми. Мої прадідусі індонезійці були вражені тим, що такий храм існує серед тропічних лісів. Очищення території тривало кілька років. Сьогодні ви самі зможете перекоонатися, який Прамбанан неповторний. Храмовий комплекс занесено до Списку Світової спадщини ЮНЕСКО – а це ж міжнародне визнання! Місіс Драконка дістала світлини зі свого портфеля, підняла їх високо і пролетіла над туристами, демонструючи унікальні фотографії. Провідниця належала до видів Літаючих ящірок. – Будь ласка, покажіть світлини ще мені! – вигукнув Непосидько, який щойно приєднався до групи.

Він давно мріяв про подорож до Індонезії. Тоді, коли він захворів, то пролежав весь час у ліжку і мало що бачив. Тому Непосидько переконав своїх друзів знову завітати до Індонезії. Оскільки комплекс святинь Прамбанан займає велику площу, для екскурсії було потрібно не менше двох годин, тож друзі мусили подбати про харчі і напої! Тола і Пола послали друга Непосидька за кокосовою водою. Визирали його довго, аж нарешті він прибіг, захеканий.

– Де так довго ти блукав? – запитала Пола.

– Ми ж запізнюємося, щоб потрапити в Прамбанан.

– Ох, біля крамниці стояла така величезна черга!

Але гляньте, що я маю! – вигукнув радісно.

З великого пластикового мішка Непосидько почав витягувати три менші пакети із соками. Були там також і різні види індонезійського печива. Кожне печиво запаковане в окремий пластиковий пакет.

– Непосидьку, навіщо ти набрав стільки мішків?

Ти мав купити лише кокосову воду, а приніс соки та печиво аж у десяти поліетиленових пакетах!

– О, ти знаєш... кокос був занадто важким, – зізнався Непосидько.

– Але ж ти міг покласти всі покупки у свій наплічник? – запитала Пола трохи сердито.

– О, я забув про нього! – зізнався щиро. – Я поспішав.

А у продавчині було стільки пакетів, що я не встиг і сказати їй, що не треба пакувати продукти у пластик.

– Потрібна була секунда, щоб сказати: "Ні, дякую, я покладу продукти в наплічник" – відповіла подруга.

Відколи Пола приєдналася до всесвітнього руху Еко-патруля, вона приділяла багато уваги захисту навколишнього середовища. Її хвилювало те, що в Китаї та Індонезії мешканці продукують тисячі тон сміття. Тут використовують найбільше пластикових пляшок та пакетів. Сова пообіцяла собі, що під час подорожей не купуватиме жодного продукту в поліетиленовому пакеті чи в такій же пляшці. Вона постійно носила з собою власний наплічник чи домашню торбину, пляшку для води та контейнери для харчів. Намагалася

бути відповідальною за навколишнє природне середовище.

Тож тепер їй було шкода, що вже в перший день відпустки її постанова була порушена.

Дивовижною була прогулянка у храмах

Прамбанану: гігантські сходи, все із величезних кам'яних брил виглядало вражаюче.

– Друзі, давайте сфотографуємося у цьому чудовому місці!

– вигукнув Непосидько, оглядаючи прекрасну панораму гір і храмів. – Усміхніться!

Непосидько радів, коли дівчатка стали біля нього для світлини. І раптом, несподівано, в той момент, коли він робив знімок, щось велике і липке причепилося до Поли.

– Ааааа!! Щось таке страшенне впало на мене! – скрикнула Пола.

– Це кровожерливий дракон! – розсміявся Непосидько.

Але зобачивши, що подрузі не до сміху, стягнув дивний предмет з вуст Поли. А був це звичайний поліетиленовий пакет із залишками якогось соусу. Можливо, й із залишками супу.

Пола, витираючи дзьобик, усміхнулася: все гаразд!

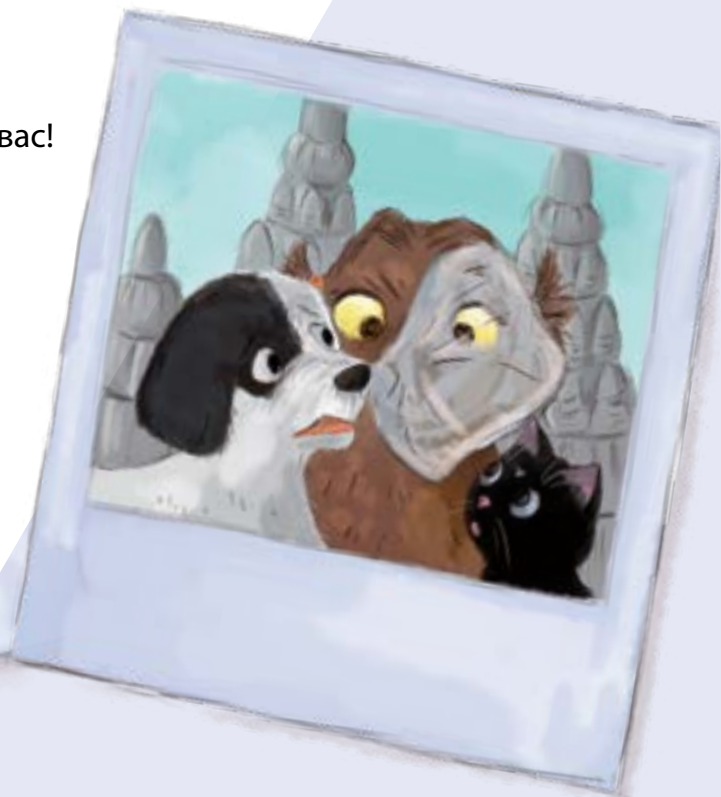
– Добре, що це не суп з перцем чилі, бо тоді ще й твої очі заплакали б! – пожартував Непосидько. Однак, побачивши сполохане обличчя Поли, він заспокоїв усіх:

– Викину цей пластиковий мішок і ще раз сфотографую вас! Уже несу цю торбину на сміття.

Непосидько сподівався, що зробить це вмить, але... це було не так просто: смітники були переповнені всякими пластмасовими чашками, соломками та упаковками з-під печива. Пола зауважила, що нічого з того сміття не було відсортовано. Тож Непосидько сховав пакет у свій наплічник, і мандрівники вирушили далі.

Після полудня усіх туристів, у тому числі

Толу, Полу і Непосидька, індонезійські друзі запросили до себе в гостину.

Усіх розподілили у різних родинах, завдяки цьому гості могли щодня пізнавати місцеві звичаї та бачити, як живеться тут, в іншій країні. Тола, Пола та Непосидька повинна була прийняти родина Хонгів. Автобус привіз друзів до призначеного місця. На жаль, сім'ї ще не було в домі.

Провідниця, Летюча Драконка, вирішила зателефонувати господарям, що запізнювалися.

– Сім'я Хонгів уже прямує сюди, – оголосила вона.

– Почекайте їх спокійно. Через десять хвилин вони будуть тут, а я за той час розвезу по родинах інших туристів.

Якщо щось трапиться, то зателефонуйте мені.

Тола, Пола і Непосидько погодилися. Адже їх троє, нічого страшного не може статися з ними.

Автобус розвернувся і зник за поворотом. Але не минуло й хвилини, як Непосидька уже знов охопила нетерплячка:

– Друзі, а чому б нам не прогулятися до кінця вулиці і назад?

Може, натрапимо на якийсь дитячий майданчик?

Усі погодились, бо ж чекати на когось – це так нудно! Прогулянка видалася дуже цікавою.

Вони проходили мальовничими вуличками, минали хату за хатою. Біля кожної росли фінікові та кокосові пальми, виставлені горщики з розкішними квітами. Яка краса! Якби... не одна прикрість.

Коли туристи прогулювались узбіччям дороги, вони постійно об щось спотикалися. Ні, це не були якісь ями.

Все узбіччя було завалено сміттям. На вулиці лежали пластикові пляшки, фольгові торбини, обгортки від печива, чашки та інші більші чи менші шматки пластикових відходів.

– Це сміття, – сумно промовила Пола, – результат байдужості не однієї особи,

а кількох десятків чи сотень, які викидають сміття собі під ноги.

До мандрівників підійшла старенька Мавпа з маленьким візочком з харчами. Такі кіоски на колесах дуже популярні в Індонезії.

– Селамат пагі! Ви, дітки, виглядаєте трішки виснаженими і голодними! Може, вам сподобається смачний індонезійський суп? Навіть теплого вечора приємно скуштувати гарячий Сото-Айям – суп з курятиною, перцем чилі та кокосовим молоком. Гарантую, ви не знайдете кращого навіть у нашій столиці Джакарті!

Друзі переглянулись: із самого ранку, окрім маленького печива, вони нічого не їли.

– Добре, тоді попросимо три порції, – рішуче сказав Непосидько.

Мавпа відкрила горщик із супом. Запах страви виповнив собою усе навколо. Перш ніж Пола змогла запитати з якого посуду вони їстимуть суп, Мавпа дістала пластикові тарілки, ложки та пакети зі спеціями, додала різні приправи до страви: лимон, цибулю, коріандр та арахіс.

Побачивши так званий одноразовий посуд, Пола завмерла: стільки пластику!!! Вагалася, чи не краще було б утриматися від їжі? Мавпа була хорошим спостерігачем, тож, зауваживши засмучений вигляд Поли, запитала:

– Ти не впевнена, що я подаю вам свіжі страви?

Може, боїшся, що суп занадто гострий?

– Ні, ні... Не в цьому справа... Суп і приправи пахнуть і виглядають смачно... але... але коли ми поїмо, то залишиться опісля стільки пластику, стільки сміття... – знітилась Пола.

– Справді, обід займе чотири хвилини, а цей пластиковий посуд розкладатиметься ще чотириста років! Я люблю нашу землю, не хочу її засмічувати! – задумалась Мавпа. Давно вона не чула, щоб молоде покоління так дбало про навколишнє середовище.

– Знаєш що, моя люба? У мене є ідея. Якщо хочете, я можу подати вам страви за давнім індонезійським способом. Вам це сподобається!

Мавпа схопила кокос і одним вправним рухом ножа розрізала його навпіл. Вона перелила кокосовий нектар у бідончик, який подала їй Пола, а всередину кокосового горіха влила порцію супу. Потім з бамбука змайструвала дуже зручний інструмент, схожий на ложку, а спеції поклала на шматочках великого листа.

– Будете смакувати наші страви, приготовлені таким способом? – запитала Мавпа, усміхаючись до наших друзів. Пола щиро обійняла Мавпу! Вона завжди мріяла про таку трапезу. Суп був теплим, кисло-солодким і неймовірно смачним. Весь посуд був натуральним. Потім його використовують як удобрення для наступних урожаїв.

Друзі уже завершували обідати, коли раптом до хатини залетіло щось дивне, подібне на дракона-ящірку.

– Ой-ой! – скрикнули Тола, Пола і Непосидько, коли невідома істота приземлилася.

– Доброго ранку, пане Лео! То це ти? – засміялася Мавпа, пригортаючи несподіваного гостя.

– Можливо, тобі теж закортіло скуштувати мій неповторний суп?

Летючий Дракон усіх заспокоїв:

– Ні, ні, цього разу я прилетів не за супом... Доброго ранку, мандрівники! Я – Леон! Ласкаво запрошую вас до себе в гостину!

– Як приємно, що ви знайшли нас! – вигукнув Непосидько, який лише через деякий час збагнув, що пан Лео – це якраз і є господар будинку, де вони збиралися замешкати.

– Звичайно, я знайшов вас! Зрештою, маю очі, як у яструба, – гордо зізнався пан Лео.

– Але наступного разу трохи акуратніше залітай, – мовила Мавпа. Містер Лео, мабуть, не вперше у своїх польотах ламає стіни.

– Ой, ой... ну... з моїм прицілом все не так уже й погано, – збентежено відповів Летючий Дракон.

– Гаразд, гаразд... що я мав сказати? О, так... запросити вас до себе додому!! вибачте, що запізнився. Ви смакували чудовий суп у пані Мавпи, то, можливо, зараз прагнете індонезійського десерту та лимонаду? Якщо так, то ходімо. І ви, Леді, теж з нами! – він галантно вклонився Мавпі.

– Із задоволенням! – відповіли всі хором і додали:

– Але обід – не на пластикових тарілках!

– І без пластикових ложок ...

– І ніякої соломки!

Містер Лео глянув на всіх, явно здивований:

– Дивись, дивись... я вперше бачу таких напористих дітей!

Браво! – вигукнув він. – Не бійтеся. Разом з дітьми із сусіднього садка та школи я створив у мікрорайоні Еко-патруль. І я, і всі, хто приєднується до нашого руху, використовують посуд лише багаторазового вжитку: наливаємо каву та інші напої у власні чашки, маємо власні пляшки для води, відсортовуємо різні види сміття – і таким чином дотримуємось багатьох добрих засад, важливих для нашої Матері-Землі.

Такі слова дуже сподобалися Полі. Вона любить зустрічатися з особами, які так само, як і вона, дбають про збереження навколишнього середовища.

Діставшись до будинку Лео, друзі смакували вишуканим десертом. Увесь вечір у невимушеній обстановці розмовляли про дуже важливі речі.

Наприклад, що конкретно діти в Індонезії чи в Україні можуть зробити заради збереження природи.

Вони довго і серйозно обмірковували, як уникати забруднення планети і нагромаджувати якомога менше сміття.

**А ти, твої друзі та
родина – як зменшуєте
кількість відходів?
Що ви можете зробити,
щоб спонукати своїх
близьких до цього?**

ЗАПИТАННЯ

для уважного
читача:

- Чому, на вашу думку, Прамбанан потрапив до Світового списку ЮНЕСКО?
- Чи пам'ятав Непосидько, купуючи напої для туру по Прамбанану, про свій обов'язок дбати про захист навколишнього середовища?
- Чого уникали Пола, Тола та Непосидько під час поїздки до Індонезії?
- Що впало на обличчя Поли під час фотографування?
- Чи була вулиця, де гуляли наші друзі, чистою? Що там було?

- У чому хотіла подавати суп пані Мавпа?
- З яких рослин виготовляли посуд у давній Індонезії?
- Яких правил дотримується Еко-патруль під опікою пана Лео?
- Як ти, твої друзі та сім'я зменшуєте кількість сміття, яке знищує наш навколишній світ?
- Що ви робите, щоб переконати своїх близьких нагромаджувати якомога менше відходів?

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

11 СТАЛИЙ РОЗВИТОК
МІСТ ТА СПІЛЬНОТ

12 ВІДПОВІДАЛЬНЕ
СПОЖИВАННЯ

У ПОШУКАХ ВОДИ

про магічні властивості дерев

Промені ранкового сонця зігрівали схили пагорба, на якому розкинулось велике кукурудзяне поле. Легенький вітерець погойдував рівні рядочки рослин. Поле належало Мишці Терці, яка мешкала в нірці, викопаній у піску біля підніжжя пагорба. Як тільки сонячні промені зазирали в нірку і торкнулися кожушка Терки, вона прокинулася, смачно потягнулася і відразу ж визирнула з хатини.

– Ну що ж, на небі немає ані хмаринки, сьогодні, мабуть, знову буде немилосердна спека! – засмутилася Мишка.

– Якщо й надалі не буде дощу, то не буде і врожаю. Навіть короткого дощичку було б достатньо, щоб напоїти моє поле. Незважаючи на те, що день був прекрасним і Терку мали відвідати її друзі – Тола, Пола і Непосидько, – Мишка була невесела. Хоч вона й відклала собі трохи зерняток з минулорічного врожаю

на «чорну годину», цього дня не снідала. Натомість схопила відерко і подалася до струмка.

– Якщо говорити про дощ, то коли він випадав останнього разу? – роздумувала вона, але не могла собі пригадати. – Напевно, дуже давно.

Коли дійшла до струмка, то побачила лише вузьку смужку каламутної води між похилим листям.

– Це не добре, що води в потоці стає все менше. Якщо так піде далі, то не буду мати чим поливати

мою кукурудзу,

– хвилювалася

Терка.

Мишка набрала води і повернулася на поле. Спочатку підлила найдрібніші

рослини, і пересохла земля аж зашкварчала. На щастя, і від цієї мізерної порції води листя кукурудзи почало оживати

і набувати належного кольору. Терка знову повернулася до струмка, відчуючи, як сонце припікає все більше. Знову начерпала води і понесла на поле. І так цілий день... Але під вечір струмок обмілів настільки, що набрати хоч трішки води вже було неможливо.

Наполегливо працюючи з самого ранку, Терка й забула про Толу, Полу і Непосидька. Повертаючись від струмка, побачила, що друзі уже чекають на неї біля її нірки.

– Привіт, Терко! – ще здалеку вигукнула Тола.

– Привіт, люба Терко! Як довго ми не бачились! – загукали Непосидько і Пола.

Мишка зраділа: як добре було побачити друзів після такого напруженого дня!

Чашка чаю і щирі розмови з близькими завжди можуть підняти настрій.

Наступного ранку сонце знову розбудило Терку. Вона визирнула з нори і задумалася, що приготувати своїм гостям на сніданок.

Але те, що вона раптом побачила, її дуже здивувало.

Не могла повірити власним очам – хтось викопав якісь ямки на її полі!

– Непосидьку, це ти поробив ці діри в моїй кукурудзі? – спитала Терка Непосидька, що сидів неподалік її ділянки.

– Я? Звідки? Я думав, це ти їх викопала. – Непосидько був здивований.

Мишка підбігла ближче до поля, щоб уважно роздивитися на шкоду. Один, два, три... десять дір, наче вулканічні кратери!

– Не досить того, що моя кукурудза висихає, то хтось вирішив її повністю знищити!

Ті діри пошкодять коріння кукурудзи, і вона вже точно всохне! – Мишка була дуже зла.

Тут вона побачила Дрозда, який намагався знайти хоч

якесь зернятко у пересохлій землі.

– Гей, Дрозде! – вигукнула Терка. – Ти не бачив, хто поробив ці нори на моєму полі?

Дрозд на мить припинив пошуки

їжі і підняв голівку:

– Ні, не бачив. Я маю власні клопоти, – пропищав і продовжував клювати землю.

Терка не могла заспокоїтись:

– Ніхто не має права так поступати! Я позасипаю ці нори і цілий день буду пильнувати своє поле!

Пола, Тола і Непосидько кинулись їй допомагати. Разом копали і носили землю, поки не засипали всі ямки. Після спекотного і втомливого дня вони заслужили на відпочинок і швидко заснули глибоким сном.

Наступного ранку Терка визирнула з нори: поле знову було вкрите численними дірами. Ба! Їх було навіть більше, ніж напередодні! А одна яма була така велика, що навіть Тола не могла через неї перескочити.

– Непосидьку, Толо! Ви нічого не чули вночі? – розгубилася Терка.

– А що таке? – спитав Непосидько, який ще не бачив побойовиська на полі Терки. – Знову щось сталося?

– Друзі, погляньте самі! – відповіла знервована Мишка.

Вони підійшли і зблідли: дивних лунок було ще більше, ніж учора!

– Чому це хтось таке робить? – дивувалась Тола.

– Якщо цей хтось так жартує, то це зовсім не смішно, – збентежилась Пола.

Коли друзі оговтались від шоку, Пола вирішила запитати маленького Джмелика, який пив сік

з великого польового хвоща:

– Перепрошую, пане Джмелику! Хтось знищив поле нашої подруги Терки! Ти когось тут бачив чи, може, щось чув? Цих розбишак повинно бути багато, бо ніхто сам не зміг би накопати стільки ямок!

Джміль похитав головою:

– Ні, ні, не скажу... Я пообіцяв не розповідати...

Більше нічого мене не питайте! – загудів і зник, перш ніж друзі встигли щось відповісти.

Минуло немало часу, поки Терка трохи заспокоїлась, щось подумала і сказала сама собі:

– Вони не перехитрять мене! Я їм ще покажу!

Вона почала нюхати землю навколо викопаних ям своїм чутливим мишачим носиком. Через якийсь час помітила дивні маленькі рівчики. Ще дивніше, що вони вели до городу її сусіда! Терка ніколи не була у нього, бо, чесно кажучи, трохи боялася.

Сусідський город виглядав диким і запущеним. І, крім того, постійно якийсь галас лунав звідти! Коли Терка чула дзижчання комах і дивне цвірінкання, воліла за краще триматися власної ділянки.

– У мене ідея, – озвався Непосидько.

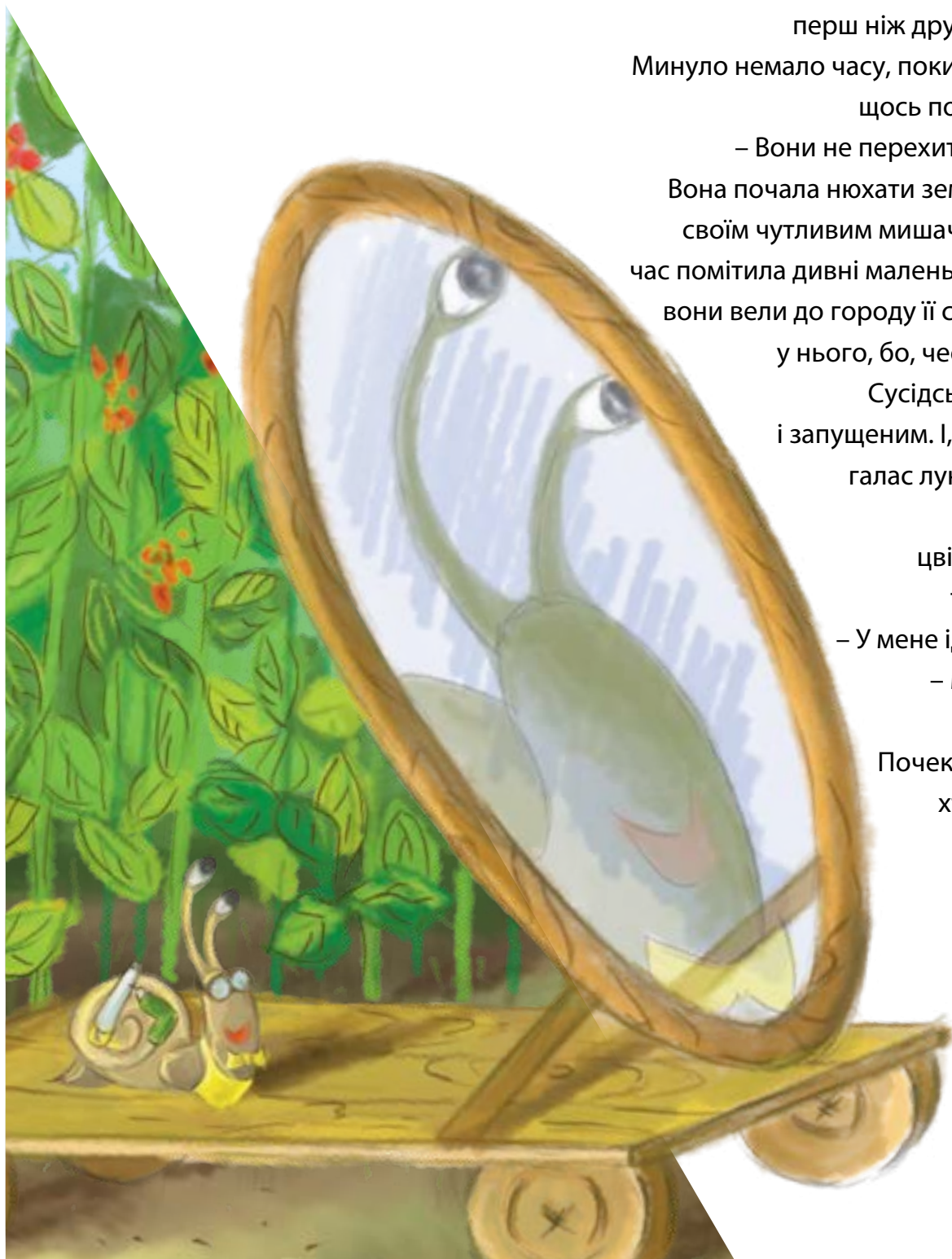
– Може, сховаємося за цими кущами та камінням?

Почекаємо до ночі і подивимось, хто риє ці ямки! Як ви на це?

Друзі погодились:

це був чудовий план!

Але нічого незвичного тієї ночі не було.

Терка, Пола, Тола й Непосидько musiли бігати по колу, стрибати і шипати свої лапки, щоб не заснути. На жаль, вранці сон таки зморив їх. Раптом якийсь гучний поштовх розбудив Толу!

– Ааааа! – почулося з однієї діри.

Не чекаючи друзів, Тола побігла на той звук.

– Ааааа! – цього разу закричала вже Тола.

У сірому ранковому тумані з діри з-під землі виповзло щось страхітливе.

Це створіння мало одну ногу і величезні очі, розташовані на вусаках.

Було таке велике, як і сама Тола!

– Непосидьку! Поло! Терко! Допоможіть! Це якесь чудовисько!

Величезний монстр! – Тола закричала з усіх сил.

– Де? Де тут монстр? – запитало чудовисько і почало озиратися навколо.

– Як це де? Адже ти і є чудовисько! – Тола з переляку аж почала заїкалася. Загадкове створіння витягло дзеркало, глянуло на себе і каже:

– Ну, багато чого про мене можна сказати, але це ще не означає, що я чудовисько! О, я забув... Тепер зрозумів, чому ти налякалася! Ти подумала, що я такий великий, але насправді це просто фокус.

Чудовисько почало сміятися:

– Краще заглянь собі під ноги, сюди, у мою нору.

Тола, а за нею решта друзів, які щойно вискочили зі схованки, поглянули туди, куди веліла їм дивна істота. Вони побачили дерев'яну дошку на колесах і на ній палицю з великим побільшуваним склом. На вершку палиці сидів ніхто інший, як...

Слимак-равлик! Він чемно назвав себе:

«Моє ім'я – Тик!».

З першого ж погляду можна було переконалися, що Тик – дуже працьовитий равлик, бо мав з собою все необхідне для роботи. На вусаках носив дивні окуляри. До його мушлі були причеплені свердло і молоток.

– Ти справді мене злякалася? – Равлик все ще посміхався. – Вибач. Я побудував цей візок з високою палицею і побільшувальним склом, щоб ніхто не наступив на мене. Завдяки цьому винаходу виглядаю, як великий красивий равлик! – похвалився він і поправив метелик-краватку, зав'язану поверх комбінезона.

– Равлику, то це ти висвердлюєш дірки на моєму полі? Як тобі не соромно? – сердито запитала Терка.

– Через тебе вся моя кукурудза всохне! До того ж розпушування ґрунту – справа мишей!

– Так, це я, – признався Тик. – Але мушу сказати, що теж дещо знаю про копання та розпушування ґрунту, хоч у мене нема таких лапок, як у тебе, – гордо додав він і показав на щось, що лежало біля нього. Тільки тепер Терка побачила предмет, схожий на залізну руку. Це, безумовно, був ще один винахід Тика. Поруч стояли возики із саджанцями кущів та дерев.

Терка вибухнула гнівом:

– То ти хочеш тут садити дерева? Хіба не знаєш, що їхнє коріння вип'є всю воду і нічого не залишиться для моєї кукурудзи?!

– Але Терінко, мила! Не гнівайся! Я якраз намагаюся тобі допомогти, а не нашкодити! – вигукнув Тик. – Знаю, що, як і всі польові миші, ти любиш зерно і пишаєшся своїми врожаями. Але подивися на це з іншої точки зору. **Твоє поле постійно пересихає, а коли йде дощ, вся вода стікає по схилу вниз. Вона не всмоктується у випечену сонцем землю, а біжить собі між рядами кукурудзи аж до підніжжя пагорба. У полі не залишається ні краплі.** Як тоді виживе кукурудза?

Дуже скоро вона жовкне і в'яне.

– Але ж чому ти хочеш садити тут дерева? Знаєш, скільки води вони потребують? Вип'ють із землі всю вологу, яка в ній залишилось.

Навіть коли піде дощ, **дерева заберуть і цю воду собі також!**

– **Якраз навпаки! Дерева будуть утримувати воду в ґрунті!**

Зараз я покажу тобі... Але, будь ласка, спочатку витягни мене з цієї нори, – попросив Тик.

Коли Пола, Тола і Непосидько витягли Тика і його спорядження наверх, равлик сів на один зі своїх возиків і запросив Терку приєднатися до нього. Після хвилини вагань Мишка стрибнула на візок і равлик підвіз її до найближчого дерева біля свого городу.

Тик почав рити землю під деревом. Через деякий час він попросив Терку підійти ближче.

– Земля таки волога... але як це можливо? – здивувалася Терка, коли лапкою торкнулася ґрунту під деревом.

– **Дерева своїм листям можуть поглинати воду і з повітря, – пояснив Тик. – А коріння вбирає воду з ґрунту, насиченого дощовою водою. Найменші корінці утворюють крихітні тунелі глибоко в землі. Вода просочується в них і там залишається. Коли ж настає посуха, то дерева можуть черпати вологу з цих рятувальних «комірок».**

Тола, Пола і Непосидько погодилися з Тиком. Вони чули про позитивний вплив дерев на вологість ґрунту ще до того, як відвідали Терку.

– Але це ще не все! – мило усміхнувся Тик.

– Дерева можуть зробити набагато більше. Я покажу тобі!

Вони заїхали у сад равликів. Мишка зіскочила з возика, глибоко вдихнула свіже повітря і з цікавістю озирнулася навколо. Ділянка була вся у деревах, чагарниках, плетиві дивовижних рослин. Терка оглядала грядки з гарбузами, картоплею, огірками, кукурудзою, буряком, горохом, а також полуницею та травами. Від гудіння сотень комах у неї запаморочилася голова. Серед саду стояв гарний дерев'яний

- будиночок із зеленим дахом. Це була студія Тика.
- Яким чином я можу тут так вільно дихати і не відчувати спеки? – здивувалася Терка.
 - Це завдяки деревам та іншим рослинам, – пояснив Тик.
 - Вони створюють густі тіні і свіжу прохолоду.

Равлик повів Терку ще глибше в сад.

Там був невеликий ставок.

- Ого, скільки води! – захоплено вигукнула Мишка. – Вода всюди!
 - Ну, нам, равликам, постійно потрібна вода і прохолода, – зізнався Тик.
 - А незабаром біля нас з'явиться ще один ставок, і тоді води буде достатньо і для поливу твоєї ділянки, – загадково додав він.
- Тільки тепер Мишка зрозуміла, що Тик викопав ямки на її полі не лише для посадки дерев. У тій частині пагорба, що була найближча до її городу, отвір був достатньо великим, щоб розмістити ще один такий же ставок. І зробив це Тик для того, щоб поле Терки не пересихало...

Як тільки равлик зрозумів, про що думає Терка, він аж почервонів від задоволення.

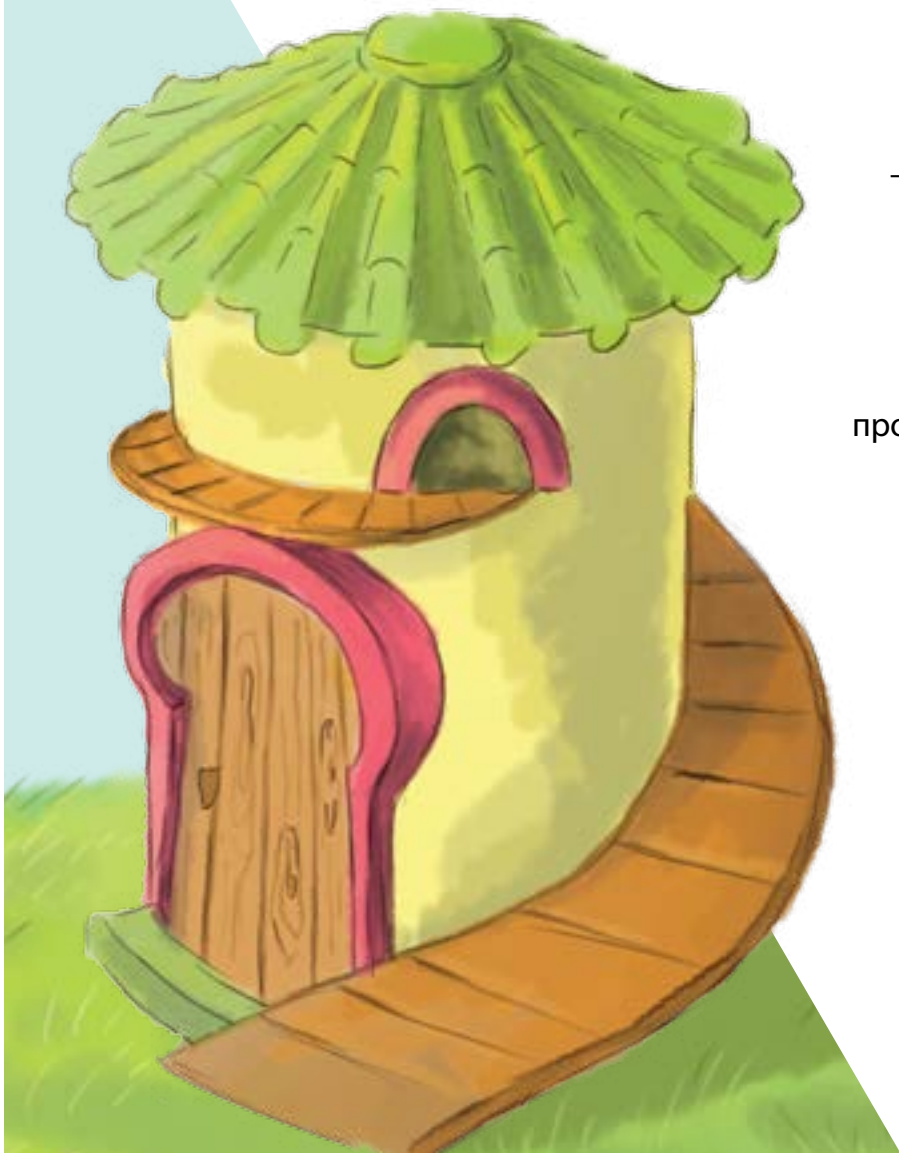
А це справжня радість для нього!

- Ну, я подумав, – почав він пояснювати, – що повинен зробити щось корисне не лише для свого саду, а й для твого поля. Ти знаєш...Тик сором'язливо заховався у своїй мушлі. Терка оглянула сад, обнюхала всіквіти і думала про їх корінчики, яким ніколи не бракує вологи.

Нарешті покликала Тика:

- Равлику, не ховайся від мене!

Якщо те, що ти задумав, є правдою, то просто повинен був

сказати про це мені раніше, – мовила зворушено.

Тик несміло висунув голову зі своєї мушлі:

– То я можу продовжувати садити дерева на твоєму полі?

– Звичайно! Я тобі допомагатиму. І впевнена, що й мої друзі радо візьмуть у цьому участь.

Тик вирішив повністю вийти зі своєї схованки.

Широка усмішка розлилася на його обличчі.

Нарешті Терка зрозуміла і послухала його!

Він розповів їй про водойми, ділянки та стежки, викладені зі старої кори. Равлик навіть запропонував розділити одне велике поле кукурудзи на кілька менших ділянок з різними овочами – кукурудзою, картоплею та буряком. Він також порадив Мишці між тими грядками посадити кущі або посіяти траву, завдяки чому вона захистить своє поле від пересихання. У Тика було стільки ідей! А що Тола, Пола і Непосидько? Вони були в захопленні не тільки від того, що у них з'явився новий друг, який вирішив допомогти Терці у боротьбі із посухою, але й тому, що дізналися стільки корисного...

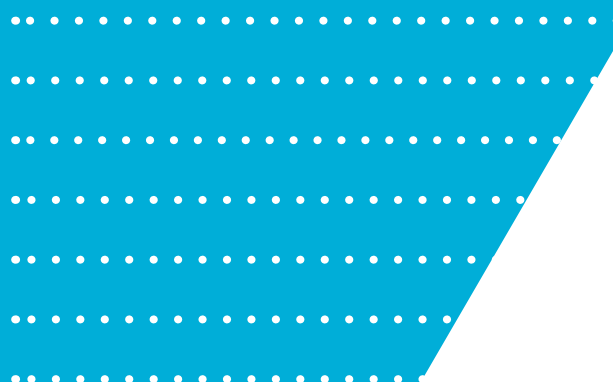
ЗАПИТАННЯ

для уважного
читача:

- Яке зерно вирощувала Мишка Терка?
- Чому кукурудза на полі Терки була зів'ялою?
- Після того, як Терка полила поле з відерця, чи багато води залишилось у струмку?
- Що сталося на її полі за ніч, що розсердило Терку?
- Кого Тола знайшла у викопаній ямі? Чому вона подумала, що це чудовисько?
- Що хотів посадити равлик Тик у викопаних ямках?
- Чому равлик Тик вважав, що посадка дерев у полі є хорошою ідеєю?
- Які цінні властивості мають дерева?
- Що вирощує равлик на своїх клумбах? Які овочі та фрукти бачили друзі у його саду?
- Які ще ідеї з'явилися у равлика Тика для підвищення вологості поля?

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

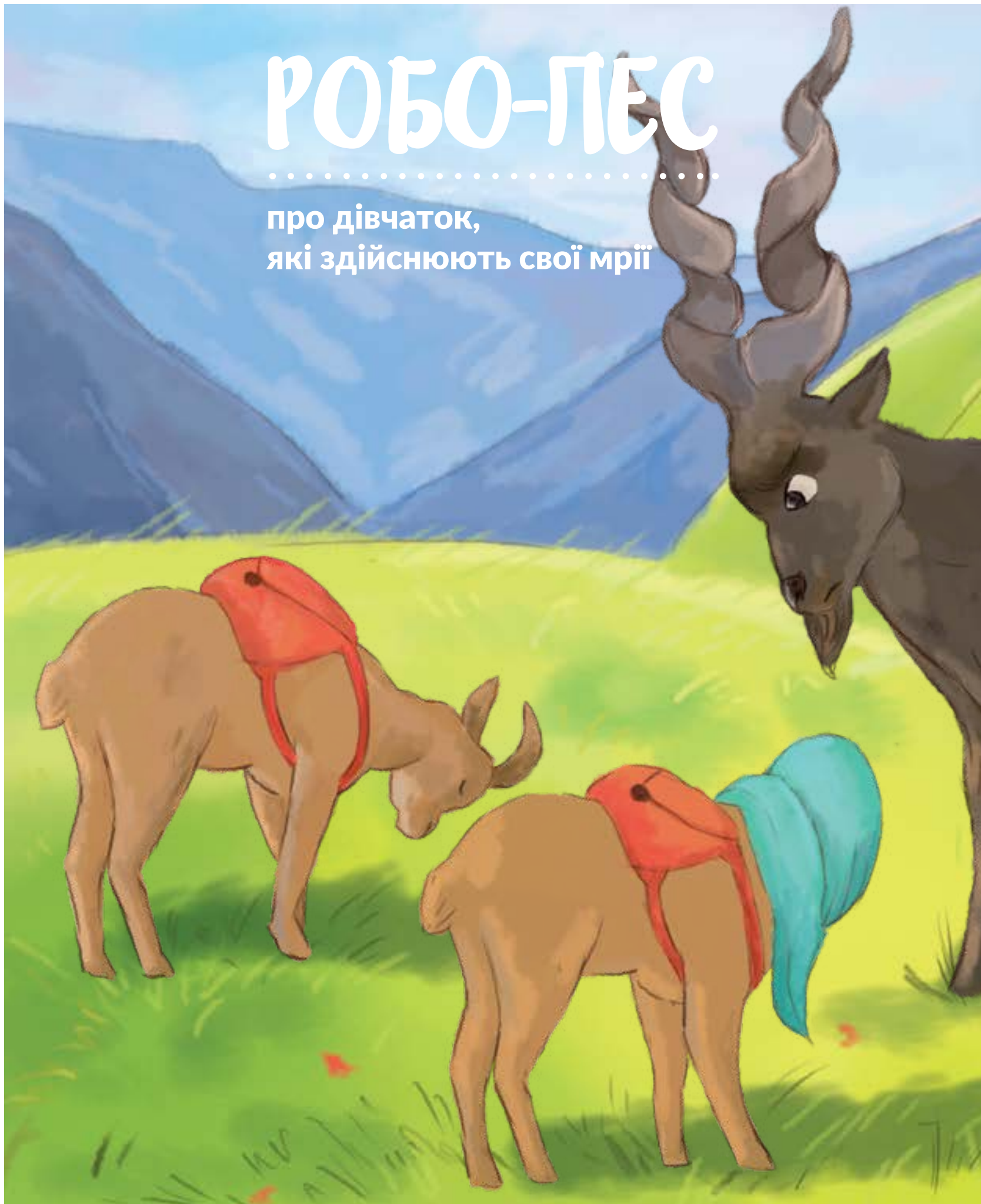

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

РОБО-ПЕС

.....
про дівчаток,
які здійснюють свої мрії

Фатіма та її молодший брат Алі вже одягли шкільні наплічники, коли до кімнати увійшов тато:

– А ви куди зібралися? Знову до школи?!

Ви там просто марнуєте час! Сьогодні підете працювати зі мною, на пасовисько, – промовив суворо. Фатіма та Алі злякано переглянулись, тоді подивились на тата. Вони не хотіли йти пасти овець! Та й були ще замалі для цього. На щастя, на допомогу прийшла бабуса Аєша:

– Мухамеде! – озвалася вона із сусідньої кімнати. – Синку, облиш дітей і йди до мене. Мені потрібна твоя допомога. Ця ніжка від стільця знову розхиталася, боюся, що впаду! – Іду вже, йду!

Ані стілець, ані бабуса допомоги не потребували. **Бабуса навмисне відволікла увагу батька, щоб дати можливість онукам піти до школи. Аєша ніколи не ходила до школи. Не вміла ні читати, ні рахувати. Коли треба було підписати якийсь документ, то ставила на папері відбиток свого пальця. За часів її молодості школу в Пенджабі відвідували лише хлопці. З самого дитинства вона та її сестри повинні були допомагати батькам. Позбавлена освіти, бабуса розуміла, що всі діти, і дівчатка також, повинні пройти шкільне виховання. Була переконана, що без освіти важко зрозуміти світ і приймати в житті мудрі рішення.**

Той день був особливий. До їхнього маленького села в Гімалаях мали навідатись гості – Тола, Пола і Непосидько. Наші герої впродовж тривалого часу обмінювалися листами з класом Фатіми, і ось нарешті змогли зустрітись з пакистанськими друзями.

– Тола, Пола! ਗੁੱਡ ਮਾਰਨੀਗ (guda maraniga)

Доброго дня!– вигукнула Фатіма панджабською мовою.

– А де Непосидько? – спитав Алі, коли Фатіма віталася з гостями, одягненими, як усі пакистанки, у традиційні народні строї.

– Як це де? ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਹਾਂ [maim ithe ham] Я тут! – вигукнув Непосидько мовою урду, знявши з голови хустину, яка прикривала його.

– Я читав, що в Пакистані покривають голову хусткою. Отож і я одягнув таку на себе!

Хлопчики, побачивши Непосидьку у хустині, вибухнули сміхом.

– Ха-ха! Непосидьку, але ж ти витворив! У Пакистані лише дівчатка покривають голову хустками – це з поваги до Бога-Аллаха.

Хлопцям же не прийнято такого робити!

– Ха-ха-ха, – засміявся увесь клас. Непосидько зняв хустку і теж почав сміятися. Звичаї інших країн завжди його цікавили, але водночас нерідко завдавали йому чималих клопотів.

Веселий гамір перервала вчителька, пані Аміна:

– Діти! Запрошую всіх до класу! Наших гостей також!

Згодом ми всі познайомимось!

Учні чемно зайшли до класу. Учителів у школі було мало, лише двоє.

Тому будівлю розділили на два класи. Учні віком семи, восьми, дев'яти та десяти років займалися в одному класі, а школярі одинадцяти, дванадцяти,

тринадцяти, чотирнадцяти та п'ятнадцяти років – в іншому.

Усі друзі Толи, Поли і Непосидька належали до класу для молодших учнів. Хлопчики всілися з правого боку кімнати, а дівчатка – з лівого.

Непосидько

хотів сісти поруч з Толою і Полою, але

Алі стримав його:

– Що ти, Непосидьку? Не сідай до дівчаток!

– Ні? Але чому? – здивувався він.

– Ну... в нас у Пакистані дівчатка і хлопці в школах сидять окремо.

Іноді ходять навіть до окремих шкіл... Так у нас прийнято.

– Лише п'ять хвилин, як я у Пакистані, і вже стільки промахів наробив,

– подумав Непосидько. – Мушу уважно вивчати місцеві звичаї.

– Шановний класе, вітаємо наших гостей – Толу, Полу та Непосидьку. Тішимося, що ви відвідали нас. Зараз я перевірю список присутніх і тоді поговоримо, – сказала вчителька.

– Суфіян?

– Є!

– Хамдам?

– Присутній!

– Мухамед?

– Є!

– Анабія?

– Немає.

– Іная?

– Немає.

– Що сталося з Анабією та Інаєю? – стурбовано запитала пані Аміна.

– Вони, мабуть, пасуть овець, – відповіла Фатіма.

– Вівці? Як це – діти пасуть овець? – пошепки запитала Фатіму здивована Пола.

– Бачиш, Поло, тепер виганяють овець випасатися аж на далеких схилах, – пояснила Фатіма. – Сьогодні мене і Алі тато итакож не хотів відпускати до школи.

Хотів, щоб ми допомагали йому на пасовиську.
Якби не бабуся, то я б теж не прийшла до школи...
Місіс Аміна вболівала за своїх учнів. Скільки вона себе пам'ятає, дівчатка з цього села навчалися в школі лише перших два-три роки. Потім вони вже не поверталися до навчання, бо повинні були допомагати батькам у полі або вдома.
Учителька весь час прагнула це змінити. Але як це зробити?
– Непосидьку! – вигукнула Пола.
– Ти видрукував елементи, які я тобі надіслала, на 3D-принтері?
– Так, маю їх з собою! А ти принесла сонячну батарею?
– Звичайно, принесла!
– Тоді все чудово! – мовила вчителька. – Діти, піднімайтеся з лавок і приступаємо до роботи. Разом сконструюємо щось таке незвичне, що могло б допомогти Анабії та Інаї повернутися до школи.
Учні збіглися посеред кімнати і взялись за роботу: стукали-грюкали, просвердлювали та з'єднували різноманітні деталі, підключали електричні кабелі, дослухаючись до вказівок пані Аміні. Нарешті, була створена конструкція, подібна на... собачку!
– Непосидьку! Маєш свого двійника? – зраділи дівчатка.
– Справді, цей винахід дуже подібний на нашого Песика Непосидька!
– зізналася вчителька. – Тож маємо Робота-собачку! Сподіваюся, що з його допомогою зламаємо старі традиції. Цей Робо-песик допоможе нам так само надійно, як і наш Непосидько!

Наступного дня, на світанку, п'ять дівчаток разом з учителькою вирушили з Робо-песиком до оселі Анабії та Інаї.
– Доброго ранку! – загукали дівчатка.
– Ми прийшли за Анабією та Інаєю.
Вже так давно їх не було в школі!
– Ви прийшли за Анабією та Інаєю? – зустрів їх невдоволений батько.
– Але сьогодні вони ідуть допомагати нам випасати овець.
Нема часу на школу! – додав він, хоч і був збентежений тим,

що сказав таке учительці просто у вічі. Адже у

Пакистані до вчителів ставляться з високою повагою.

– Але ми принесли щось незвичайне, воно замінить дітей!

– Замінить моїх дівчаток? Привели ще одну дитину? – запитав здивований батько.

– О ні! Ми принесли Робо-собачку!

– Робо-що? – ще більше здивувався тато.

Дівчатка і пані Аміна показали батькові Робо-песика. Пояснили, як діє цей робот, як черпає енергію від сонця, завдяки чому він надійний завжди. Його легко можна запрограмувати на будь-яку роботу: коли знімати галас при небезпеці для овець, а коли заганяти їх до кошари. Батько засумнівався, щоб цей винахід був настільки надійний. Але все-таки зацікавився Робо-песиком і погодився випробувати його на ділі упродовж декількох днів. А на той час його дочкам було дозволено ходити до школи.

– У селі сталося щось незвичне: впродовж тижня батьки відпускали своїх дітей на навчання! Тола, Пола і Непосидько пояснювали своїм друзям, як діє сонячна батарея, як замінити в Робо-песику поламану деталь, як встановити ту чи іншу програму. Учителька навчала дітей усіх премудростей цифр та літер. Хотіла, щоб кожна дитина, з молодшого і старшого класів, дівчатка і хлопчики, вміли користуватися інструкцією у догляді за Робо-песиком...

Але настав день, коли Тола, Пола і Непосидько мусили розпрощатися зі своїми пакистанськими друзями.

Були переконані, що тепер всі діти ходитимуть до школи без жодних перешкод, адже вівці будуть під пильним наглядом Робо-песика! Але, на жаль, так не сталося...

Одного пополудня в кімнату Фатіми і

Алі увірвався розгніваний батько:

– Приємні речі, приємні речі! З самого початку я знав, що це закінчиться погано! Ваш Робо-собака збожеволів. Він не виконує жодних наказів! Від завтрашнього дня ні ваші друзі, ні ви більше до школи не підете! Випасати овець і кіз повинні ми, пакистанці, а не якісь Робо-собачки!

– Тату, що ти кажеш? – зойкнула Фатіма.

– Робо-песик зламався?

– Він усе напсував! Одна вівця ледь не впала у прірву.

Ось що виходить при ваших нових технологіях!

– Тату! Може, я це все виправлю?! – мовила схвильована Фатіма.

– Що? Ти? Ти вже стала інженеркою? – засміявся розгніваний батько.

– Ще ні, але колись нею буду! – відповіла Фатіма і вибігла з дому.

За якийсь час вона вже була на пасовиську.

Відразу за нею прибігли її батько, Алі та кілька інших батьків і дітей із села. Учителька теж була тут.

Зобачивши, як Робо-собачка на одному місці окреслює якісь кола навкруг себе, Фатіма на мить завмерла. Невже справді робот вийшов з ладу?

Чи зможе вона його відремонтувати?

Тут підійшла пані Аміна і підбадьорила її:

– Ти даси собі раду, Фатіма! Ти вмієш усе!

Адже читала інструкцію багато разів, вивчила її.

Тільки повір у себе, чуєш? Вір у себе завжди!

Фатіма приступила до Робо-песика. Коли наблизилася за метр до нього, гучно сплеснула в долоні і промовила:

– Песику, зупинись!

Робо-собачка припинив крутитися навколо себе.

– Песику, присядь!

Він слухняно присів. Перші команди, які пам'ятала Фатіма, спрацювали!

Тоді вона підійшла до робота і почала перевіряти кабелі та інші вузли.

Перевірила також коди управління, щось ще відрегулювала...

Потім відійшла від Робо-собачки і гукнула:

– Песику, пильнуй!

Робо-песик озирнувся навкруг і,

ніби нічого й не сталося, рвучко подався зганяти розсіяних овець до отари. Усі на лузі оніміли.

– Фатіма ... дочко ... Ти можеш навіть роботів навчити працювати? – тато ледве міг вимовити слово. Фатіма підійшла до батька, пригорнулася до нього і відповіла:

– Татусю, у школі я навчилася не тільки читати й писати, але вивчила також основи програмування. Якщо дозволиш мені продовжувати навчання, то я зможу відремонтувати не тільки маленького робота, але й великі машини. Будь ласка, погодься, щоб я могла повернутися до школи!

Тато й не знав, що відповісти. Він був зворушений і пишався своєю дочкою.

Ніколи не думав, що маленька донечка так здивує його.

Бабуся Аєша, яка також була тут, спиталася сина:

– І чим ти так здивований? – вигукнула вона.

– Адже це моя кров і твоя!

Талант вона
успадкувала від
батька та бабусі.
І здивує нас усіх
ще не раз!

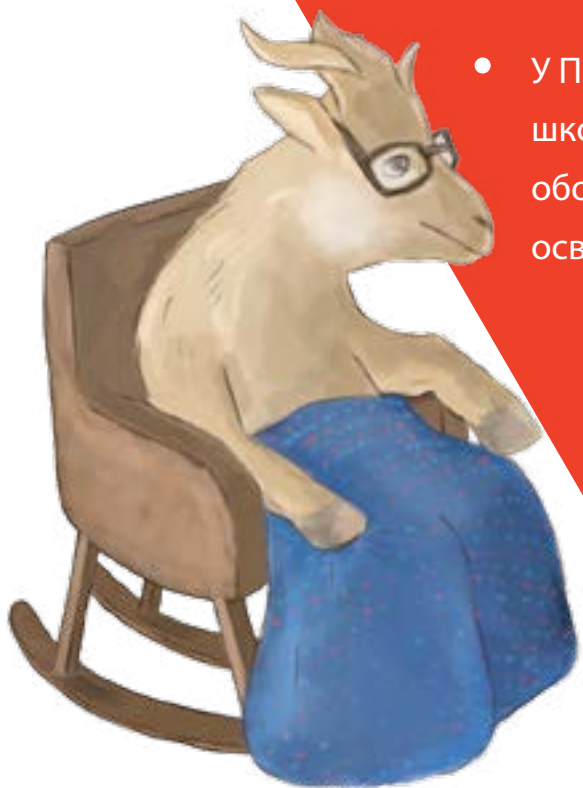
Фатіма та її друзі
повернулися до школи.
Вони самі вибороли шанс
здобувати знання для
їхнього майбутнього. На
щастя, батьки зрозуміли
це і подарували своїм
дітям надзвичайний
скарб – час для навчання.

ЗАПИТАННЯ

для уважного
читача:

- Чому тато не хотів відпустити Фатіму та Алі до школи?
- Чи ходила до школи бабуса Аеша, коли була маленькою?
- Як бабуса Аеша підписувала документи?
- Що думала бабуса Аеша про освіту дівчаток?
- У Пакистані, з поваги до Бога, покривають хустками голови дівчата чи хлопці?
- Чому Анабія та Іная не прийшли до школи на уроки?
- Що таке надзвичайне змайстрували діти під час уроку? Чи
- вдалося Фатімі відремонтувати робо-песика?

- У Польщі діти зобов'язані відвідувати початкову школу, і ніхто не може звільнити їх від цього обов'язку або позбавити їх права на базову освіту. Чому, на вашу думку, це так важливо?

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

4 ЯКІСНА ОСВІТА

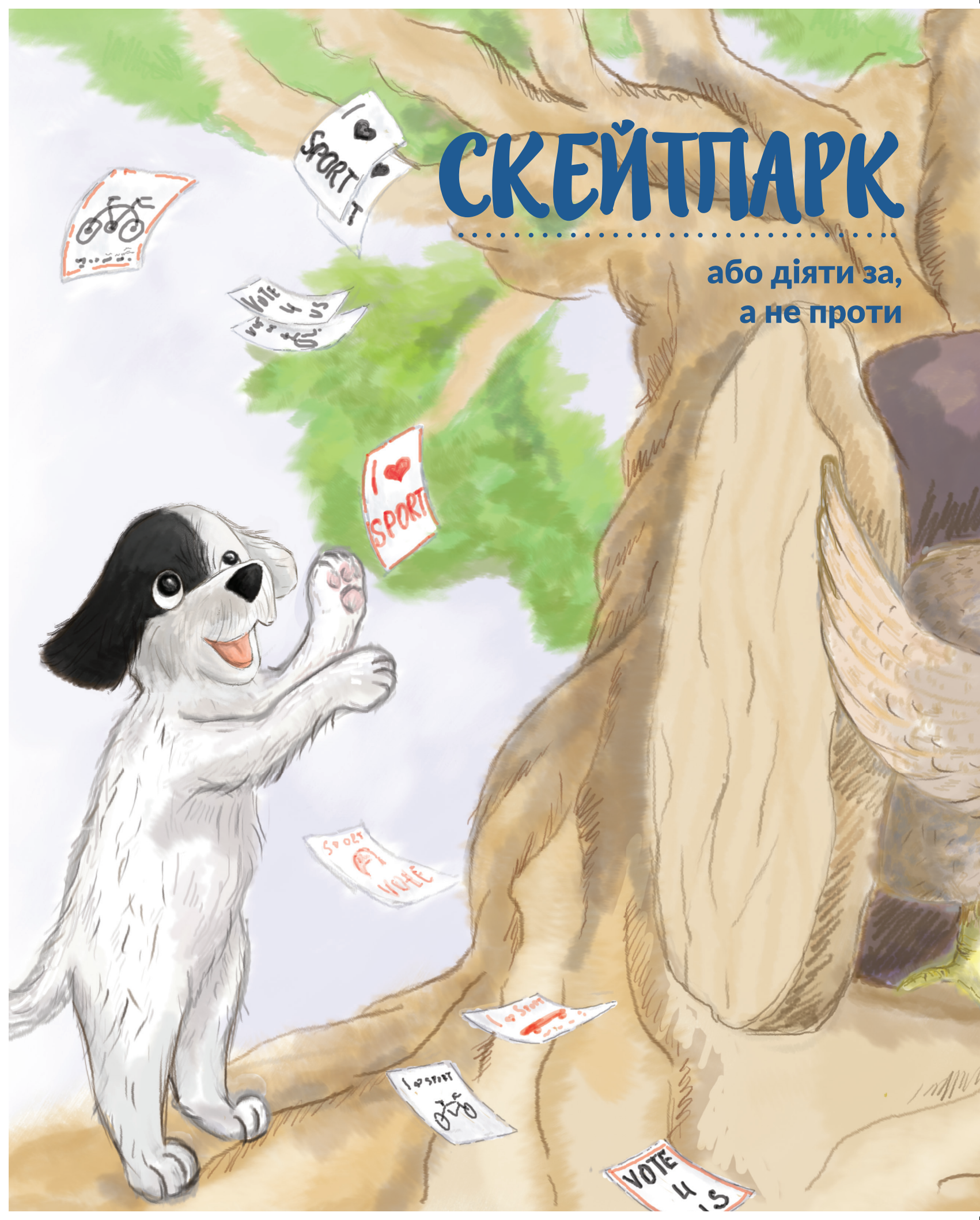
An icon representing quality education, featuring an open book and a pencil.

5 ҐЕНДЕРНА РІВНІСТЬ

An icon representing gender equality, featuring a circle with an equals sign inside, and a male symbol (♂) and a female symbol (♀) on either side.

СКЕЙТПАРК

або діяти за,
а не проти

– Дзинь... дзинь... – тиша.

– Дзинь, дзинь, дзинь...

– досі ніхто не відповідає.

Непосидько вже кілька разів задзвонив у двері Поли, чув сміх друзів, та чомусь ніхто не підходив до дверей.

– Дзииниини! Поло! Відчини, це я! – вигукнув він.

Раптом двері дупла відчинились і звідти випало кільканадцять карток. Одна з них закрутилася в повітрі і прилягла просто на мордочку Непосидька.

– Тьфу, тьфу! – Непосидько закрутив головою.

– Що таке виробляєте? Виготовляєте якісь маски для обличчя?

– Ха-ха-ха! Може, тобі й знадобилась би якась масочка, але це не те... – Пола взяла папірець. На ньому було написано: "Vote 4 Us" («Проголосуй за нас»).

Непосидько озирнувся навколо і побачив, що все дупло наповнене різними листівками та гаслами:

"Your Voice Can Make a Difference" («Твій голос може щось змінити»), "I ♥ Sport" («Я люблю спорт»).

– Гей, що відбувається? Поло, твоє дупло перетворилося на друкарню для листівок та плакатів? – запитав розгублено.

– Ні, але мусиш допомогти нам перевезти всі ці пакунки до моєї кузинки Сари.

Сьогодні відбудеться голосування в

Центральному парку Нью-Йорка. Мешканці

будуть вирішувати, що слід спорудити на місці

старого фонтана: невелике озеро, фруктовий сад, новий фонтан, а може – скейтпарк? Ми хочемо допомогти Сарі зібрати голоси за скейтпарк.

– Що? Я насправді нічого не розумію...
– задумався знічений Непосидько.
– Дізнаєшся про подробиці за мить, Сара
все тобі пояснить, – заспокоїли його друзі.

Все, що добре,

Все, чого не знаємо,

Нехай зараз з'явиться,

Бо ми на те чекаємо!

Ми хочемо бути

Поруч із Сарою в Центральному парку! Світ
завирував, і незабаром друзі опинились у
найбільшому парку
Нью-Йорка.

– Ааа! Ні Pola, how are you? [хай Пола
хав ар ю]. Привіт, Поло, як справи?

– Ааа! Сара!!! Good to see you!

[Гуд ту сі ю]. Рада тебе бачити, сестричко!

– вигукнула Пола. Обидві Сови кинулись в
обійми одна одній .

– Маємо страшенно багато роботи! Добре,
що ви взяли з собою листівки!

– після привітання Сара нарешті
взялася за справу. І відразу
навколо них з'явилася юрба
тварин – кожна істота була на велосипеді,
скейтборді чи
роликових ковзанах.

Друзі Сари підійшли до Непосидька та
Толи, щоб забрати від них
пакунки з листівками.

– Всі готові? – вигукнула Сара,
яка була лідеркою групи.

– Так! – Пролунало на весь парк.

– Ви готові змінити наш парк?

– Так! – підтвердили всі зібрані.

– Любі друзі, – почала вона спокійнішим тоном, – сьогодні це дуже важливо. **Увечері в нашому парку відбудеться голосування, і кожен – діти і дорослі, дівчата та хлопці, спортсмени та науковці – зможуть проголосувати.** Разом ми вирішимо, що будуватимуть на місці старого фонтана. Проект, який набере найбільше голосів, і буде реалізований.

Якщо ми хочемо, щоб це був скейтпарк, то ж давайте переконаємо й інших у цій ідеї!

– Так!!! – вигукнули всі.

– Добре, приступаємо до справи! Шикуються парами!

Кожна пара – оскільки для двох буде простіше і безпечніше – поїде до кожної окремої частини Центрального парку.

Непосидьку, ти приєднуєшся до Джулії, вона має зайву пару ковзанів. А ти, Хуліо, присядь на багажнику Бадді Ворона. Роздаючи листівки, закликайте людей голосувати за наш проект.

Успіху нам усім! – підбадьорила Сара.

Непосидько їхав на роликах біля Кішки Джулії і допомагав їй роздавати листівки.

Декого у парку зацікавила їх ідея, а хтось чесно зізнався, що віддав би перевагу іншому проекту і не буде голосувати за скейтпарк.

Непосидько нарешті наважився запитати:

– **Ти справді вважаєш, що наші дії мають сенс? Думаєш, люди проголосують за те, про що ми дбаємо?**

– Звичайно, – відповіла Джулія.

– **Якщо у щось віриш, то можна**

переконати й інших у цьому. Ми вже впродовж кількох тижнів робимо масові заходи. Наприклад, разом з птахами організували політ над Центральним парком і визначили, де буде траса для велосипедів, а де для скейтбордів. Відбулися також велопробіги...

– О! Я теж хотів би взяти участь у них! – зрадів Непосидько.

– Такі мандрівки – це як казка! На стежках можна зустріти гепарда чи антилопу!

Непосидько часто чув, що кожен, включаючи його самого, може впливати на світ, у якому живе. Однак він ніколи не сприймав це серйозно – зрештою, він маленький, невідомий Песик. Чи хтось коли-небудь до нього дослухався?

Чи його думка цікавила інших? Був переконаний,

що завше хтось інший все вирішить замість

нього, наприклад, що буде побудовано

в його лісі, школі чи парку. Після

розмови з Джулією Непосидько ніби

щойно прозрів. **Уперше повірив, що**

він теж може вплинути на щось, і що

його діяльність – хоч би поширення

цих листівок – може змінити ситуацію.

Він тільки зібрався поділитися цими

думками з Джулією, аж раптом – з'явився

Лис і перервав їх мирне катання. Непосидько

не встиг й оговтатися, як Лис підбіг до Джулії

і вихопив від неї пакет з видруками. Деякі листівки

розсипалися, але решта зникла разом з Лисом

десь у кущах. Песик хотів побігти за ним,

але Джулія зупинила його:

– Не біжи, не варто його переслідувати.

– Хто це був? Ти знаєш його? Чому він це

зробив? – допитувався Непосидько.

– Е-е... це Стівен, Лис, що мешкає

по сусідству.

Він не хоче скейтпарку, віддає перевагу новому фонтану.
Вже протягом тривалого часу він руйнує все, що ми намагаємося
тут організувати. Бігти за ним нема сенсу, бо все одно його
не знайдеш, – пояснила Джулія.

Вони вирушили до табору Сари. Не минуло й хвилини,
коли Непосидько зупинився біля лавки:

- Джуліє, дивись! Цей плакат, прикріплений до лавки, заохочує
голосувати за новий фонтан! – вигукнув він.
- Так, саме так і хоче хитрий Лис, – каже Джулія.
- Ну, але цього вже не буде! – Непосидько захотів зірвати чужий плакат.
- Якщо вони нищать наші листівки, то я буду рвати і їхні плакати.
- Ні, ні! – зойкнула Кішка. – Так не можна. Ми повинні бути чесними.
- Але цей Лис, той Стівен, просто викрав наші листівки!
Це було справедливо? – здивувався Непосидько.
- Звичайно, це було нечесно, але ми хочемо мирно домогтися успіху.
Йдеться про те, щоб мешканці, дізнавшись про нашу пропозицію, самі
визнали, що вона справді цінна і потрібна. Тоді ми переможемо.

– Джуліє, але суперники нищать наші листівки! Тоді ми не
матимемо жодних шансів! Гаразд, можу не чіпати їхні
плакати, але намалюю на них якихось тарганів чи
комарів поруч із фонтаном. Може, завдяки
цьому мешканці проголосують за нас?..

– Непосидьку, навіть не жартуй над
цим, – серйозно сказала Джулія.

– **Доступ до правдивої інформації
дуже важливий при прийнятті
рішень. Ми хочемо, щоб
мешканці знали, за що
вони голосують. Хай
вибирають свідомо. Я вважаю
за краще працювати заради,**

а не проти чогось, – додала вона через хвилину.

– Працювати на ідею, а не проти. Для скейтпарку, а не проти фонтана. Це матиме сенс!

До кінця дня Непосидько роздавав листівки з Джулією, і коли хтось запитував його про інший проект, він чесно повідомляв, де знаходиться найближчий плакат з протилежними ідеями.

Нарешті настав вечір, і мешканці всією громадою прийшли до Центрального парку голосувати. Усі забавлялися разом, чекаючи оголошення результату.

– Берек! Спіймай мене, якщо зможеш! – Непосидько веселився з незнайомим і симпатичним Бульдогом.

Вони весело проводили час, коли

з мегафона пролунав голос:

– Увага, увага! Оголошуємо результат голосування.

За бажанням більшості мешканців у Центральному парку буде створено... скейтпарк!

Непосидько та друзі Сари святкували перемогу, хоч частина мешканців була дещо розчарована.

Пригніченим виглядав і Бульдог.

– Гей, ти чому такий нещасний? – здивувався

Непосидько. – Зрештою, ти теж будеш їздити

тут на велосипеді. Хіба це не добра новина?

– Бачиш, я проголосував за фонтан. Шкода, що це не спрацювало...

– Голосував за фонтан? Серйозно? – задумався

Непосидько. – Хм, але ж ти хіба не катаєшся на

велосипеді?.. Я був упевнений, що ти проголосуєш за скейтпарк.

– Це правда, я люблю їздити на велосипеді,

але, розумієш, мій дідусь любив прогулюватися біля того старого фонтана. Я хотів, щоб місце, де можна спостерігати за птахами та водою, залишилося для людей. А на ровері можу їздити де завгодно, – додав він сумним голосом.

– О, тепер я розумію тебе, – промовив Непосидько. – Бачу, що дідусь був для тебе дуже дорогою людиною. Знаєш, що? У мене є ідея! Може, запроектуємо спеціальне графіті із зображенням старого фонтана? Це була б чудова пам'ятка!

Бульдог аж засяяв, і вони двоє чимдуж побігли поділитися з цією ідеєю з іншими. Непосидько радів, що він не тільки ефективно працював для створення скейтпарку, але і тим, що не зробив нічого прикрого проти інших ідей – наприклад, побудови нового фонтана.

Завдяки розмові з Бульдогом він зрозумів: ті, що голосують за інші проекти, теж мають вагомі на це причини.

ЗАПИТАННЯ

для уважного
читача:

- У якому місті розташований Центральний парк?
- За які проєкти могли б проголосувати мешканці Нью-Йорка?
- Чому Джулія не погодилася зривати плакати опонентів?
- Чому Бульдог віддав перевагу спорудженню фонтана в парку?
- Що Непосидько запропонував своєму другові, дізнавшись про історію Старого фонтана?

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ

СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Публікація «Малий громадянин світу» доступна на умовах ліцензії Creative Commons. Із зазначенням авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна.

За авторами та Фондом CultureLab зберігається авторське право і право на публікації без обмежень. Дозволяється використовувати публікацію за умови подання інформації, яку зазначено вище. Зокрема, про ліцензію, власників авторського права, а також програму RITA – «Przemiany w regionie».

Przemiany w regionie

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом "Свободи" в рамках програми RITA – "Зміни в регіоні", що реалізується Фондом "Освіта для демократії".

Ідея: Фонд CultureLab
Друкарня «Папуга»
Львів, 2021

Текст: Моніка Міловська
Ілюстрації: Марія Шмельова

Переклад з польської: Ганна Легін

Верстка:
Ольга Джанджала

Редактор: Василь Савчак

Контакт з Фондом CultureLab:
tuptuptup@culturelab.pl
www.tuptuptup.org.pl

Контакт з ГО «Дитячий телевізійний театр «Юрашки»:
yurashky01@gmail.com
www.facebook.com/yurashky.lviv

